

Sjećanja

Keglević, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:741316>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA VIZUALNU I MEDIJSKU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

IVANA KEGLEVIĆ

SJEĆANJA

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

doc. art. Mario Matoković

Osijek, 2023.

SAŽETAK:

Rad „Sjećanja“ odnosi se na seriju grafika kojom je prikazan odnos osobe s vlastitim sjećanjima te njihova trajnost. Na početku je rada objašnjeno funkcioniranje sjećanja iz djetinjstva te sam način pohrane sjećanja radi boljeg razumijevanja rada.

Prikazana bi sjećanja bila bazirana na vlastitom djetinjstvu, posebno ona vezana za pokojnog djeda, te je ovaj rad dokumentacija osobnog odnosa prema sjećanjima iz djetinjstva. Serija prikazuje četiri različita vizualna prikaza koji sadrže ključne i najupečatljivije događaje iz vremena provedenog s djedom, kao i objekte vezane za njega.

Grafikama izrađenim korištenjem tehnika akvatinte i bakropisa, gledatelju se želi prikazati osobno shvaćanje prošlosti te autoričine trenutne emocije vezane za nju. Cilj ovoga rada jest potaknuti na razmišljanje o prošlosti i samoanalizi vlastitih sjećanja.

Ključne riječi: sjećanja, dječja amnezija, obitelj, grafika, ilustracija.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Kojom ja, _____, potvrđujem da je moj
_____rad diplomski/završni pod naslovom

_____te mentorstvom_____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD
2. PAMĆENJE
 - 2.1. LJUDSKO PAMĆENJE
 - 2.2. AUTOBIOGRAFSKO PAMĆENJE
 - 2.3. AMNEZIJA
 - 2.4. DJEČJA AMNEZIJA
3. KONCEPT I PROCES
4. PRIMJER IZ UMJETNIČKE PRAKSE
5. TEHNIČKA IZVEDBA RADA
 - 5.1. GRAFIKA
6. ZAKLJUČAK
7. POPIS SLIKOVNOG MATERIJALA
8. LITERATURA

1. UVOD

Za bolje shvaćanje rada važno je razumijevanje pohrane sjećanja te pojave poznate kao „dječja amnezija“, koje su opširnije objašnjene u narednim poglavljima. Sam rad istražuje odnos pojedinca i sjećanja iz djetinjstva, korištenjem sjećanja koja su dostupna, kao i pričama o događajima do kojih je nemoguće doći zbog utjecaja dječje amnezije. Grafički listovi prikazuju četiri glavna sjećanja vezana za djeda, kojih sam se bila u mogućnosti sjetiti na vlastitu inicijativu, te sadrži i prikaz događaja za koje znam da postoje samo u kontekstu obiteljskih priča.

2. PAMĆENJE

2.1. LJUDSKO PAMĆENJE

Pamćenje je sistem koji obrađuje i pohranjuje podatke, to jest informacije. Prema Zarevskom (2013:59) glavne su funkcije pamćenja mogućnost usvajanja informacija, sposobnost da iste zadrži te omogući njihovo korištenje. Ono ima tri faze koje se dijele na senzorno, kratkoročno i dugoročno. Senzorno je pamćenje ono koje ima najkraće trajanje. Odgovorno je za prvo prikupljanje informacije osjetilom te ju nakratko zadržava u originalnom obliku, bez ikakvih promjena. Takvi podražaji prelaze u kratkoročno pamćenje, gdje ostaju dok ta informacija ne izbljedi ili ne započne proces kodiranja. Kratkoročno se pamćenje koristi kako bi važni podatci bili odabrani i promijenjeni te pohranjeni u dugoročno pamćenje. Proces obrade informacije u oblik u kojem može ostati u dugoročnom pamćenju naziva se kodiranje.

Dugoročno se pamćenje dijeli na epizodičko, semantičko i proceduralno. Epizodičko se pamćenje odnosi na isječke života kojih se prisjećamo, kao što sam naziv kaže, poput epizoda. To se odnosi na događaje za koje znamo kada su se i gdje dogodili, kako smo se osjećali i tko je bio prisutan. Semantičko se pamćenje odnosi na poznavanje podataka i generalno znanje o svijetu. Nema osobni element kao epizodičko pamćenje. Proceduralno se pamćenje odnosi na znanje o obavljanju raznih aktivnosti.

2.2. AUTOBIOGRAFSKO PAMĆENJE

Vrsta pamćenja koja se bavi informacijama vezanima za osobni identitet i određenim događajima kroz život naziva se autobiografsko pamćenje. Baddeley(2009:137) navodi kako je održavano od strane semantičkog i epizodičkog pamćenja kao kombinacija podataka o samome sebi i epizodičkih isječaka o životu. Ono nije u potpunosti razdvojivo od semantičkog i epizodičkog pamćenja, ali je dijelom odvojeno od njih samih. Osobnije je i ima određene sentimentalne funkcije koje se ne pojavljuju u ranije navedenim vrstama pamćenja. Dokumentirano je da je autobiografsko pamćenje najlakše prizvati kada se radi o nedavnim razdobljima života, te za ljude starije od četrdeset razdoblje između petnaeste i tridesete godine. Većina ljudi nije u mogućnosti sjetiti se više od nekolicine podataka vezanih za prvih pet godina života. Ta se pojava naziva infantilna ili dječja amnezija.

2.3. AMNEZIJA

Gubitak pamćenja ili amnezija može se razviti na različite načine. Bilo to zbog bolesti ili fizičke traume, amnezija se može pojaviti u različitim oblicima. Anretrogradna amnezija vrsta je gubitka pamćenja gdje nakon zadane traume pojedinac nije u mogućnosti koristiti informacije

za buduće događaje. Stvorene su poteškoće s kodiranjem, pohranom i rekolekcijom informacija. Retrogradna se amnezija odnosi na gubitak sjećanja prije incidenta koji ju je izazvao. Posttraumatična amnezija sprječava formiranje novih sjećanja nakon, u najčešćim slučajevima, fizičke traume. Većinski se mogućnost pamćenja poboljša s vremenom.

2.4. DJEČJA AMNEZIJA

Dječja je amnezija pojava gdje većina ljudi nije u mogućnosti prizvati sjećanja iz ranoga djetinjstva, obično u dobi do pete godine života, s iznimkama. Proučavanjem novorođene i male djece donesen je zaključak da uspijevaju pohraniti sjećanja i stvoriti autobiografsko pamćenje. No, nisu ga u mogućnosti koristiti ako za vrijeme pohrane nisu razvili komunikacijske vještine. Mogućnost retencije sjećanja u najranijoj dobi ovisi i o kulturnom okruženju pojedinca i odgoju. Prvi susret s dječjom amnezijom imala sam u srednjoj školi. Nakon razgovora s dvojicom učenika shvatila sam da smo išli u isti vrtić i istu skupinu. Usprkos tome, nisam se mogla sjetiti da sam ih upoznala prije srednje škole ili da smo ikad provodili vrijeme zajedno. U tom sam trenutku shvatila da se ne sjećam ničega što se dogodilo u vrtiću. Tada nisam bila upoznata s pojmom dječje amnezije pa sam tu pojavu pripisala lošem pamćenju te o istome nisam previše razmišljala. Početkom izrade „Sjećanja“, samoanalizom sam otkrila da se ne sjećam većeg dijela djetinjstva nego što sam isprva mislila. Daljnja su me istraživanja dovela do pojma amnezije te dječje amnezije, koja je tada postala centralni dio ovoga rada.

3. KONCEPT I PROCES

Psihologija je u mom životu postala prisutna početkom srednje škole. Počevši kao fascinantan predmet, zanimacija za ljudsku psihu ubrzo me obuzela te sam u slobodno vrijeme proučavala funkcije ljudskog uma i razne psihološke pojave. Nakon određenog vremena stvorila se potreba za detaljnijim pregledom vlastite psihe i analizom iste te sam došla do zaključka da zapravo jako malo znam o sjećanjima i njihovoj funkciji. Ovim sam radom otkrila priliku povezati prijašnje znanje o psihologiji s vlastitim iskustvom i budućim istraživanjem navedene teme.

Rad „Sjećanja“ nastao je prvo kao samoanaliza vlastitog djetinjstva, posebice dok je moj djed još bio živ. Tom sam samoanalizom došla do zaključka da se ne sjećam većine djetinjstva te su me daljnja istraživanja dovela do pojave poznate kao „dječja amnezija“. To je proces kojim, zbog razvoja mozga, više nismo u mogućnosti prisjetiti se informacija iz najranijih stadija života. Ovaj je koncept inspirirao pokušaj prikaza glavnih motiva koje povezujem s djedom te način na koji su prikazani. Četiri glavna motiva u sjećanjima vezanima za djeda jesu golubovi, vlak, drvo oraha i igračka u obliku drvenog broda. Sve su to objekti koje povezujem s vremenom koje smo proveli zajedno. Kroz radove je također prisutna pojava igraćih karata, jedan od elemenata vremena provedenih s djedom kojih se ne sjećam.

Prvi je motiv ujedno i kronološki prvo sjećanje koje mogu povezati s djedom. Kao malo dijete, djed bi me svako jutro vodio gledati vlakove. Moju fasciniranost javnim prijevozom tretirao je ozbiljno te me svakom prilikom vodio u dvorište iz kojeg bismo zajedno gledali vlakove u prolazu. Više se ne sjećam izgleda vlakova, a livada na kojoj smo stajali dok su prolazili sada je susjedova kuća. Zbog toga je prikaz scene s vlakom mutan. Vlak prekriva šum, nije u potpunosti formiran. Ostale motive mogu prepoznati samo kao isječke. Neke kao jedva vidljive prikaze koji polako blijede, a ostale kao oštro urezane slike. Za vrijeme njegova života u dvorištu je bio orah, imao je golubove i zadnje što mi je dao bio je drveni brodić koji je sam izradio. Njegovih se golubova najjasnije sjećam. Imao je razne vrste, ali najviše se sjećam „lepezana“, malenih golubova raširenih repova, po obliku sličnima onima što ih ima paun. Prikaz navedne ptice je najviše definiran te sam istu odlučila prikazati u tehnici bakropisa koja podrazumijeva oštru liniju kao likovni element. Sjećanje na djedove golubove i vrijeme koje smo proveli u njihovoj prisutnosti jedno je od najočuvanijih sjećanja vezanih za njega. Drvo oraha prikazano je kao fragment krošnje. Na svakom su radu postavljene i igraće karte. Njih samih se jedva sjećam, ali mi je rečeno da sam imala naviku skrivati ih po kući te su iz tog razloga nasumično raspoređene po radovima.

4. PRIMJER IZ UMJETNIČKE PRAKSE

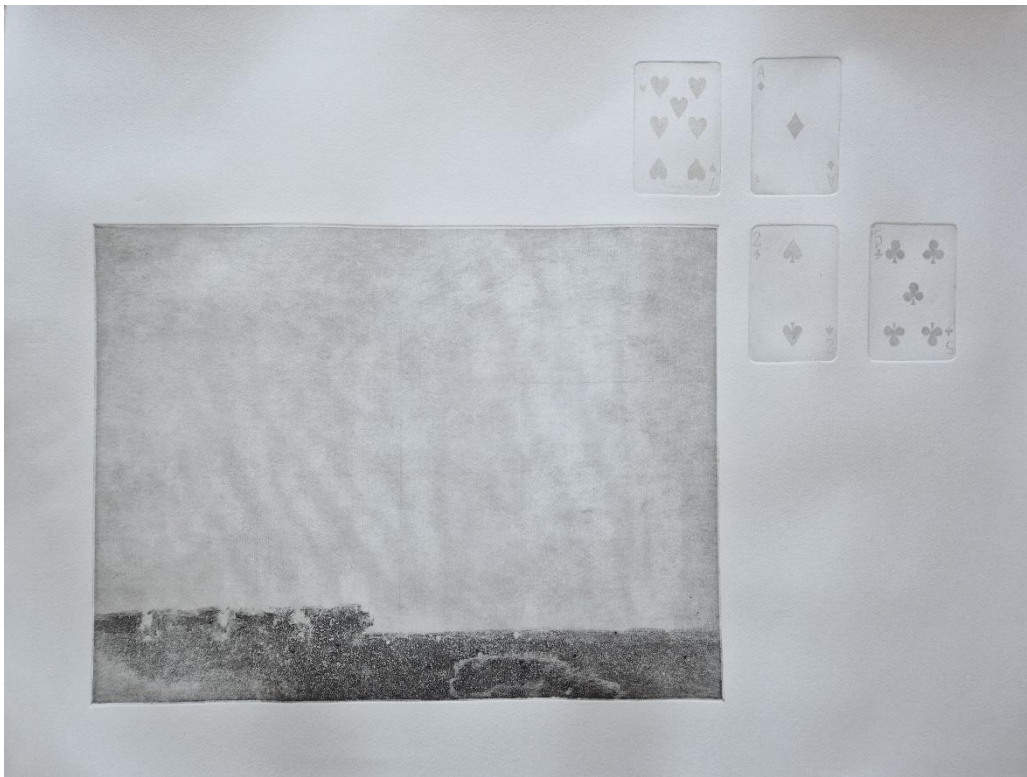
Prikaz sjećanja kao glavnog motiva također se pojavljuje u animiranom filmu „Inside Out“, suradnja američkog filmskog studija *Pixar* i američke produkcijske kuće *Walt Disney Pictures*. Radnja filma bavi se djevojčicom imena Riley koja se pokušava priviknuti na preseljenje u novi grad. Njezine emocije predstavljene su kao likovi koji svojim djelovanjem stvaraju sjećanja. U filmu je prikazano stvaranje sjećanja, dugoročno pamćenje i gubitak sjećanja. Kroz radnju filma likovi koji predstavljaju emociju sreće i tuge prolaze kroz um u potrazi za glavnim sjećanjima koja su zbog njihovih neslaganja postala izgubljena. Krajem filma sjećanja su vraćena, ali su emocije vezane za njih izmijenjene. Film naglašava važnost procesuiranja svake emocije te da je ponekad potrebno osjetiti i one negativne. Film je režirao Peter Docter uz Ronnie del Carmen. Ovim primjerom namjera je bila konceptualno se nadovezati na vlastiti rad, kao i na daljnje studiranje koje podrazumijeva bavljenje ilustracijom. Smatram da je animirani film „Inside out“ na kreativan i zanimljiv način definirao pojam sjećanja kao termina kojim se bavim u vlastitom radu.

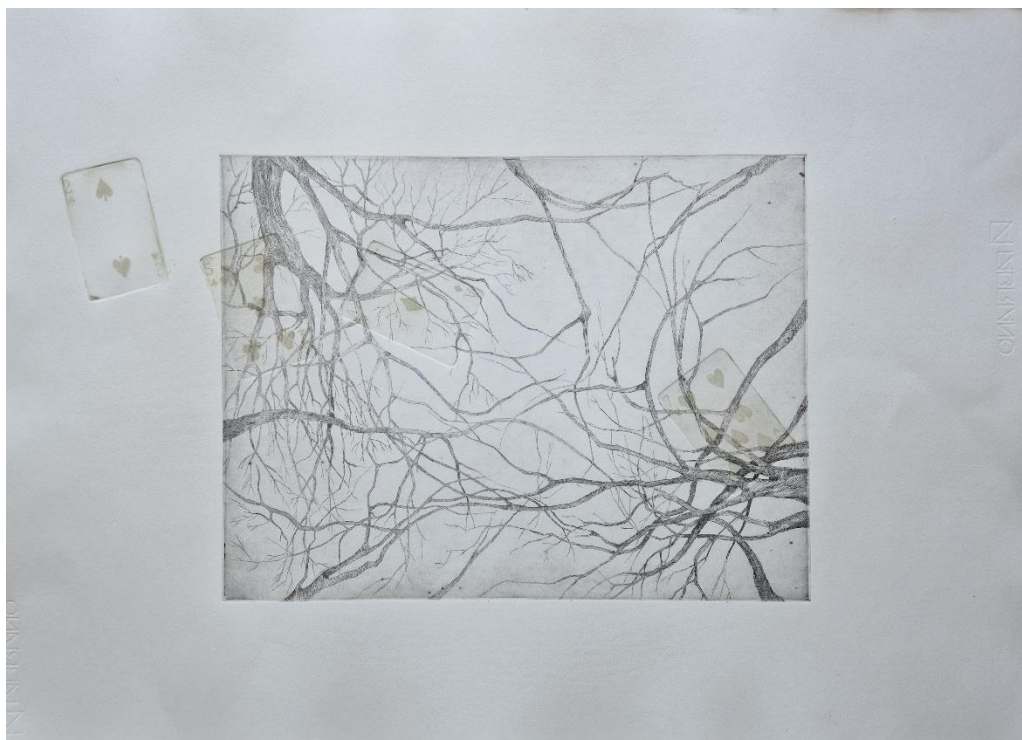
Slika 1. Scena iz filma „Inside Out“

5. TEHNIČKA IZVEDBA RADA

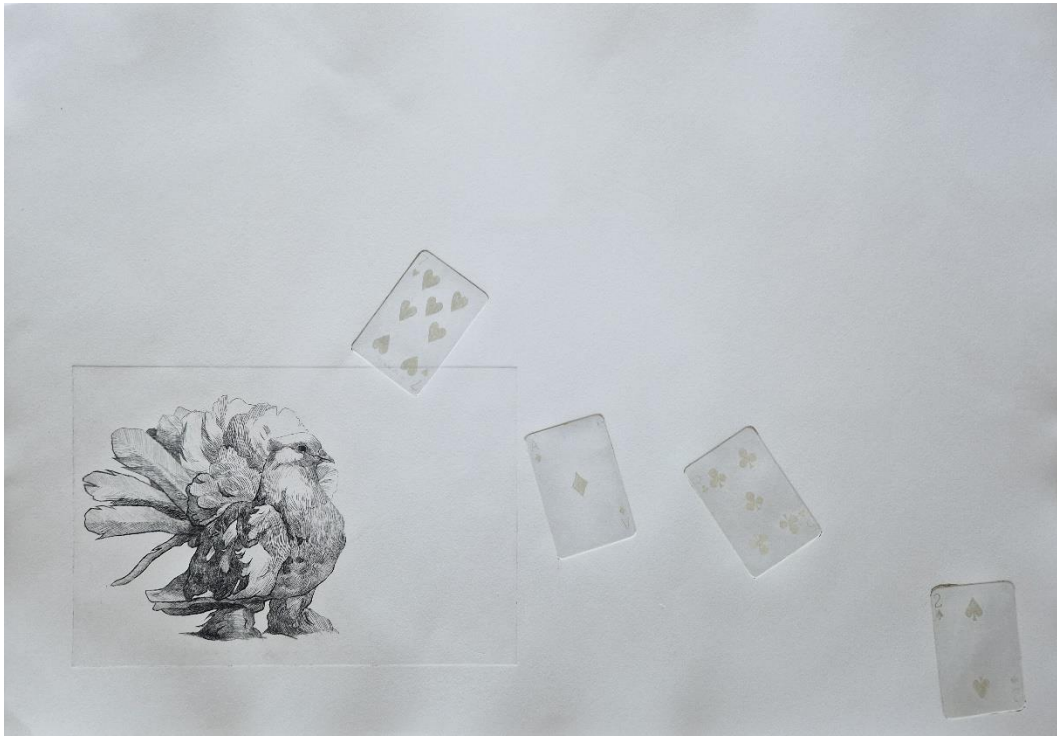
Rad se sastoji od osam grafičkih ploča otisnutih na Fabriano papiru 265 g, 50 cm x 70 cm, korištenjem tehnike dubokog tiska akvatinte i bakropisa.

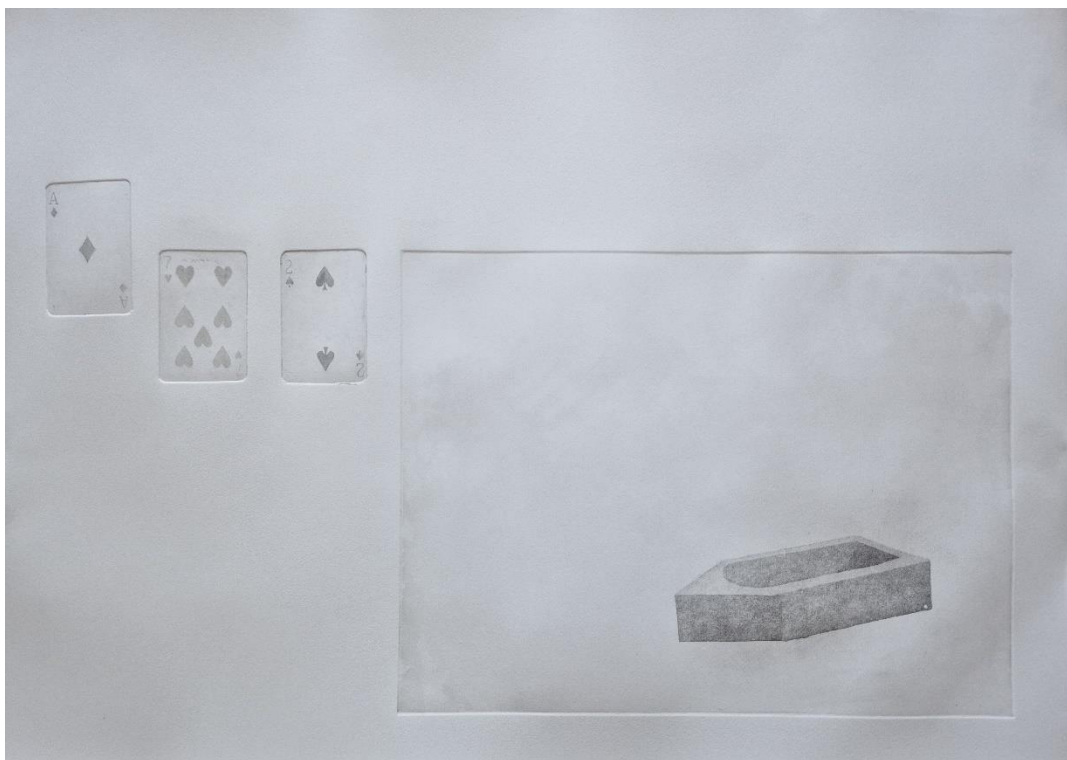
Slika 2. „Sjećanja 1“

Slika 3. „Sjećanja 2“

Slika 4. „Sjećanja 3“

Slika 5. „Sjećanja 4“

5.1. GRAFIKA

Grafika je vrsta umjetnosti specifična po mogućnosti umnožavanja rada korištenjem grafičkih ploča. Pomoću različitih grafičkih tehnika ploče se oblikuju te premazane bojom koriste u preši kako bi na papiru ostavile otisak. Takvi otisci mogu biti ponovljeni s namjerom da izgledaju jednako, ali i korišteni za ostvarivanje raznih varijacija. Stvaranje jedinstvenog rada koji neće biti umnožen naziva se monoprint.

Rad „Sjećanja“ sastoji se od osam cinčanih ploča, triju od kojih su dimenzije 30 x 40 cm, jedna od 20 x 30 cm i četiri dimenzija 5,5 x 8,5 cm. Razlikuju se u tehnici korištenoj pri izradi ploča i vremenu jetkanja. Sredstvo koje nagriza površinu metala grafičke ploče naziva se jetka. Za jetkanje ploča korištena je dušična kiselina, razrijeđena vodom, za one rađene tehnikom akvatinte u omjeru 1:30, a tehnikom bakropisa 1:10. Pri razrjeđivanju kiseline važno je upamtiti da kiselinu treba sipati u vodu. Prema Čaušiću (2020:28) obrnutim postupkom došlo bi do oslobađanja topline te prskanja kiseline koje je najčešće štetno. Prilikom jetkanja dušičnom kiselinom potrebno je uklanjati mjehuriće zraka koji se formiraju na nezaštićenim dijelovima ploče kako isti ne bi spriječili proces jetkanja. To postizemo prelaskom kista preko ploče. Po završetku jetkanja ploču je potrebno uroniti u vodu kako bi se prekinulo djelovanje dušične kiseline.

Slika 6. Grafička ploča prije jetkanja

Prije početka jetkanja ploču je potrebno polirati dok joj površina ne postane reflektivna, a zatim treba izbrusiti fasete, kose rubove ploče. Stražnji dio ploče treba biti zaštićen, što se može postići korištenjem ljepljive trake i folije ili premazom grunda, nakon čega je ploča spremna za korištenje. Hozo(1988:245) nalaže kako je bakropis metoda dubokog tiska koja je najindividualnija po načinu izražavanja te da dozvoljava širu improvizaciju. Kako bi započeli proces bakropisa ploča biva premazana slojem grunda. Nakon što se nanese sloj osuši, željeni motiv iscrtavamo bakropisnom iglom. Oguljeni grund otkriva ploču koja je zatim podložna jetkanju. Za akvatintu je pak potrebno grundom premazati dijelove ploče koje želimo zaštititi od jetkanja. Kako bismo dobili ton, ploču treba prekriti slojem autolaka, kolofonijskog ili asfaltnog praha kako bi se pri jetkanju na ploči stvorila tekstura koja može zadržati boju. U slučaju korištenja kolofonijskog ili asfaltnog praha iste je potrebno otopiti. Nanošenje grunda i jetkanje ponavlja se dok se ne dobije željeni broj tonova.

Slika 7. Primjer grafičkih ploča nakon jetkanja

Slika 8. Priprema ploče za akvatintu

INFORMACIJE

	Tehnika	Jetka i omjer	Dimenzije ploče u centimetrima
Rad 1	Bakropis	Dušična kiselina 1:10	20 x 30
Rad 2	Bakropis	Dušična kiselina 1:10	30 x 40
Rad 3	Akvatinta	Dušična kiselina 1:30	30 x 40
Rad 4	Akvatinta	Dušična kiselina 1:30	30 x 40
Rad 5	Bakropis	Dušična kiselina 1:10	5,5 x 8,5
Rad 6	Bakropis	Dušična kiselina 1:10	5,5 x 8,5
Rad 7	Bakropis	Dušična kiselina 1:10	5,5 x 8,5
Rad 8	Bakropis	Dušična kiselina 1:10	5,5 x 8,5

VRIJEME JETKANJA

Akvatinta:

	1. ton	2. ton	3. ton
Rad 3	40 s	20 s	20 s
Rad 4	45 s	25 s	20 s

Bakropis:

	Vrijeme jetkanja u minutama i sekundama
Rad 1	3:45
Rad 2	3:50
Rad 5	4:00
Rad 6	4:00
Rad 7	4:00
Rad 8	4:00

Slika 9. Rad 1

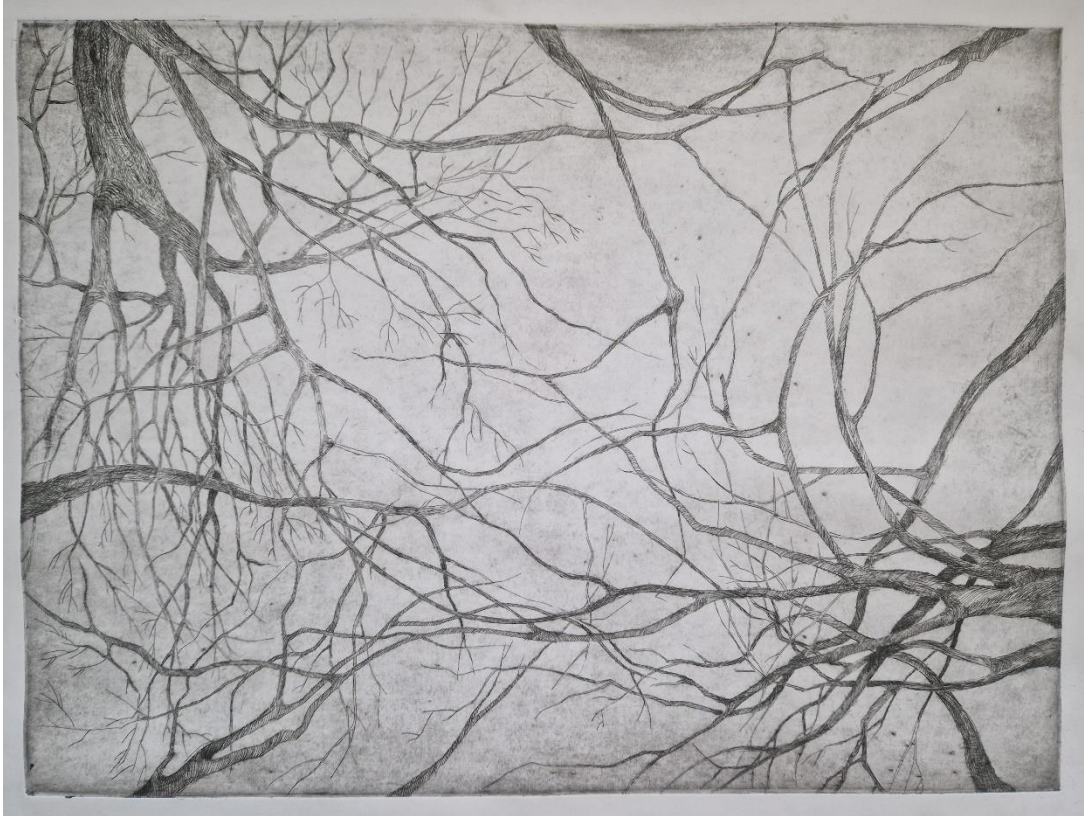
Slika 10. Rad 1, detalj

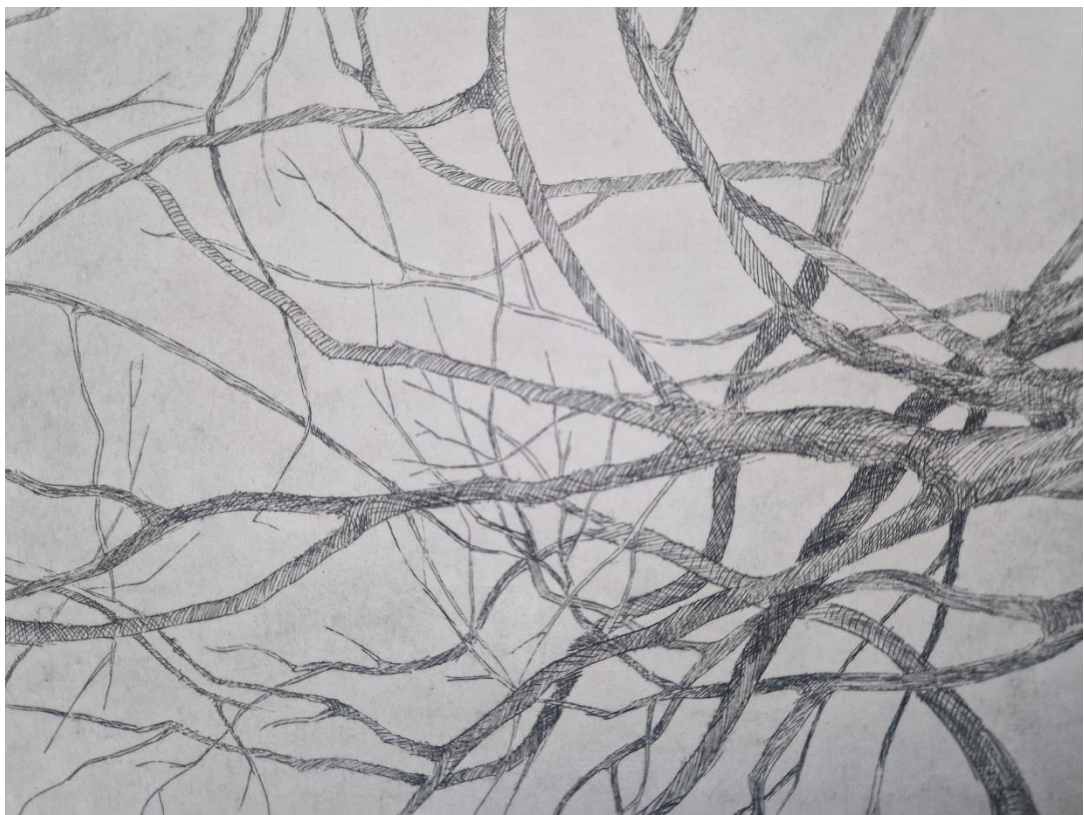
Slika 11. Rad 1, ploča

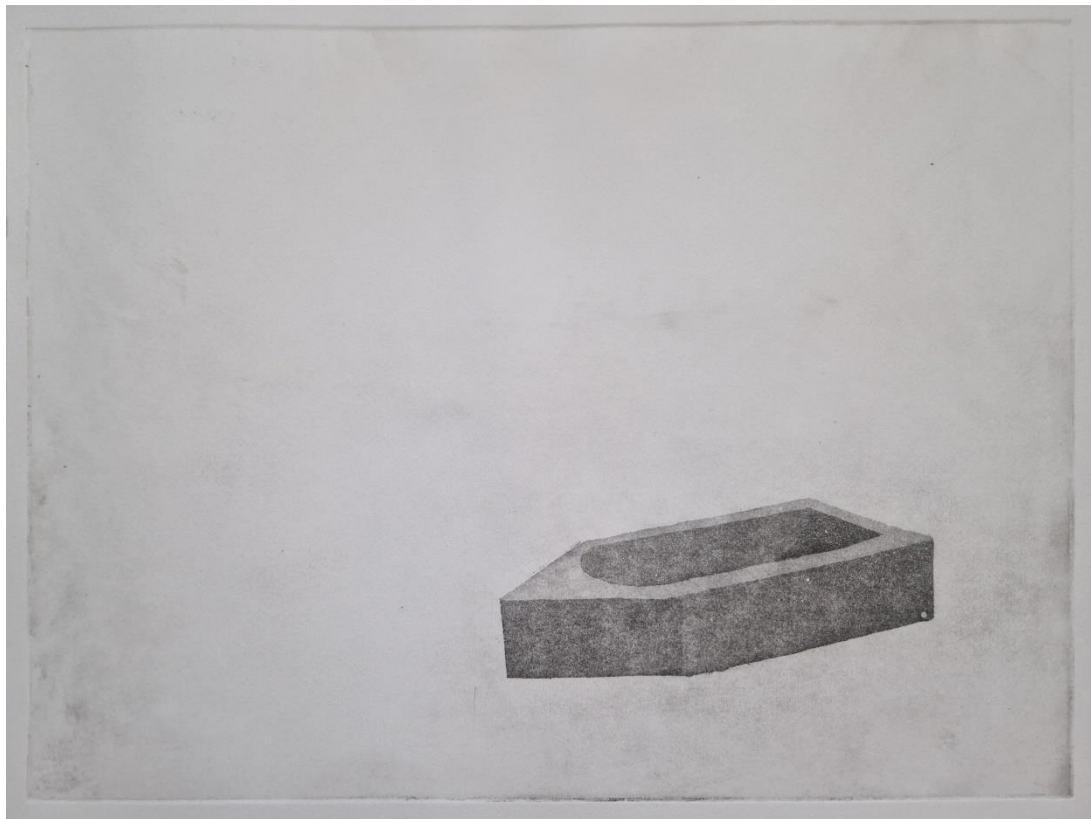
Slika 12. Rad 1, ploča detalj

Slika 13. Rad 2

Slika 14. Rad 2, detalj

Slika 15. Rad 3

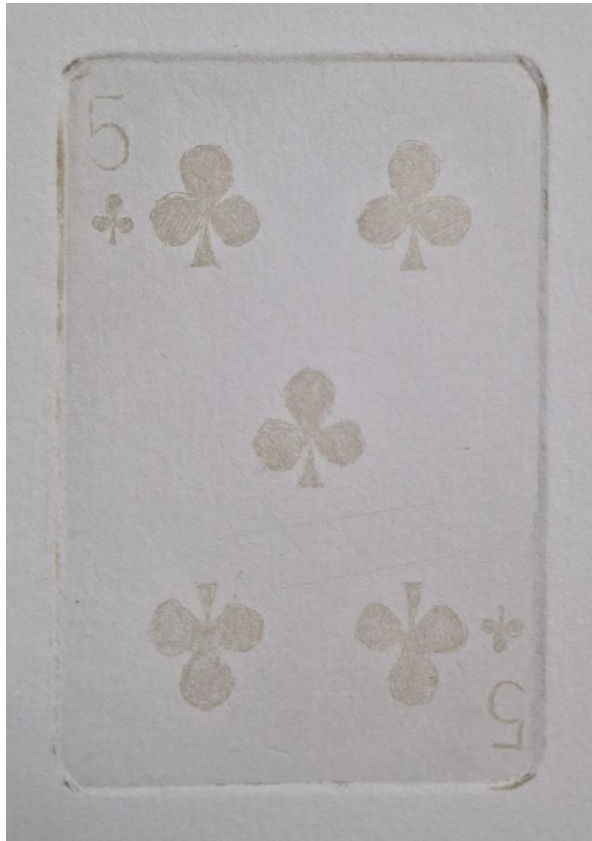
Slika 16. Rad 4

Slika 17. Rad 5

Slika 18. Rad 6

Slika 19. Rad 7

Slika 20. Rad 8

6. ZAKLJUČAK

„Sjećanja" su, kao rad, osobni osvrt na prošlost te suočavanje sa shvaćanjem da i sjećanja imaju svoju prolaznost. Nemogućnost prisjećanja i potpuni gubitak određenih sjećanja tragična su stvarnost koja je u većini slučajeva nepromjenjiva i konačna.

Srž ovoga rada bio je pogled na vlastiti život i pokušaj pronalaska onoga što je uistinu važno u našim životima. Bili to prijatelji ili obitelj, cilj je obratiti pozornost gledatelja na vlastite živote i trenutke koje uistinu želimo pamtiti. U razdoblju prekomjernih i nepotrebnih informacija, uzeti trenutak kako bi se fokusirali na ono što nam je uistinu bitno bio bi idealan rezultat „Sjećanja“.

7. POPIS SLIKOVNOG MATERIJALA

Slika 1. Scena iz filma „Inside Out“

Slika 2. „Sjećanja 1“

Slika 3. „Sjećanja 2“

Slika 4. „Sjećanja 3“

Slika 5. „Sjećanja 4“

Slika 6. Grafička ploča prije jetkanja

Slika 7. Primjer grafičkih ploča nakon jetkanja

Slika 8. Priprema ploče za akvatintu

Slika 9. Rad 1

Slika 10. Rad 1, detalj

Slika 11. Rad 1, ploča

Slika 12. Rad 1, ploča detalj

Slika 13. Rad 2

Slika 14. Rad 2, detalj

Slika 15. Rad 3

Slika 16. Rad 4

Slika 17. Rad 5

Slika 18. Rad 6

Slika 19. Rad 7

Slika 20. Rad 8

8. LITERATURA

1. Nevid, Jeffrey S. (2009.), *Essentials of psychology: concepts and applications*, Houghton Mifflin, Boston, New York, str. 196-225.
2. Baddeley, Alan D., Eysenck, Michael W., Anderson, Michael C. (2009.), *Memory*, Psychology Press, Taylor and Francis group, Hove and New York, str. 19-20., 93-111., 113-135., 137-157., 245.-291.
3. Šverko, Branimir, Zarevski, Predrag, Szabo, Silvija, Kljaić, Slavko, Kolega, Maja, Turudić-Čuljak, Tanja (2013.), *Psihologija, udžbenik za gimnazije*, šesto izdanje, Školska knjiga, Zagreb, str. 59.-68.
4. Čaušić, Mario (2020.), *Kemija u umjetničkoj grafici*, Posebno izdanje, Osijek: Ars Academica
5. Hozo, Dževad (1988.), *Umjetnost multioriginala: Kultura grafičkog lista*, 1. izdanje, Mostar: Prva književna komuna

Internetski izvori

1. – Disney, Inside Out, URL: <https://movies.disney.com/inside-out> [pristupljeno 2. 9. 2023.]
2. – Pixar, Inside Out, URL: <https://www.pixar.com/feature-films/inside-out#inside-out-1> [pristupljeno 2. 9. 2023.]